

Dossier Jos van der Lans over Alcides / AnneLize van der Stoel

Column TSS – september 2002

Aanbesteden

= Meneer De Wit, u was in 2002 voorzitter van de Vereniging Directeuren lokale Welzijnsorganisaties, afgekort als Verdiwel. Is dat correct?

+ Ja, dat is correct.

= Wat moet de commissie zich voorstellen bij lokale welzijnsinstellingen, meneer De Wit?

+ Dan moet u toch gauw denken aan een instelling met tenminste honderd werknemers, vaak veel meer, die voorzieningen beheert als club- en buurthuizen, kinderopvang, buurtwerk en opbouwwerk. Er is veel verschil tussen lokale organisaties, maar de kern bestond over het algemeen uit sociaal cultureel werk.

= Juist ja, waar sprak u zoal over als directeuren onder elkaar?

+ Nou ja, over ons werk, we waren in die dagen bezig met een benchmarkingproject, we hadden net een belangrijke stap gezet in de wijze waarop producten gedefinieerd en geregistreerd..

= Dat geloof ik graag, meneer De Wit. Maar sprak u in Verdiwel-verband wel eens over het verdelen van de markt?

+ Nee, want naar onze mening was er geen sprake van een markt.

= Maar, meneer De Wit, ik heb hier de notulen van de Verdiwel-bestuursvergadering van vrijdag 20 september 2002 en daar staat - ik citeer - 'dat het bestuur in een schrijven aan de aangesloten directeuren kenbaar zal maken dat van Verdiwel-leden verwacht wordt dat hun organisatie niet zal meedingen in openbare aanbestedingen van taken en projecten buiten hun eigen regio's'. U ziet dat niet als het onderling verdelen van de markt?

+ Nee.

= Hoe ziet u dat dan, meneer De Wit?

+ Ik zie dat als een poging om de lokale verankering van ons werk als uitgangspunt te nemen en de continuïteit en kwaliteit van ons werk te kunnen waarborgen.

= Ja, dat zeiden de bouwondernemers in die dagen ook toen zij zich voor de parlementaire enquetecommissie moesten verantwoorden.

+ Precies, daar hebben we het ook van.

= Pardon? Dus illegaal vooroverleg, het verdelen van de markt, dan vond u passende methoden voor het welzijnswerk.

+ Inderdaad. Kijk, wij werden in die dagen met steeds meer gemeenten geconfronteerd die openbare aanbesteding voor onderdelen van het sociaal cultureel werk wilden uitschrijven. Instellingen in Rotterdam werden dan bijvoorbeeld uitgenodigd om een offerte in te dienen om dat werk in Amsterdam te verzorgen, en instellingen uit Breda konden het zo in Tilburg proberen. Dat was een volkomen absurde, totaal doorgeslagen manier van marktdenken. Wij wilden daar principieel niet aan meedoen, en dat was dus wat we afspraken, overigens in alle openbaarheid, die notulen had u in die dagen gewoon van het internet kunnen halen. En het heeft prima gewerkt, het was in een half jaar voorbij.

= Maar dat was in strijd met de Europese concurrentiebepalingen. Laat ik het anders zeggen: het mocht niet, meneer De Wit!

+ Mevrouw, het gaat hier niet om beursgenoteerde ondernemingen. Al die zeventig Verdiwel-directeuren waren directeuren van stichtingen zonder winstoogmerk. Al die stichtingen waren groot geworden met maatschappelijk kapitaal, meestal subsidies. Wat ze deden hing samen met wat ze wisten van een buurt of een wijk of een stadsdeel, dat was kennis die in die

welzijnsorganisaties langzaam maar zeker was opgebouwd. Het idee dat een welzijnsorganisatie uit Rotterdam beter sociaal-cultureel werk in Amsterdam kon leveren was je reinste geldverspilling, want als ze wat zouden willen weten moesten ze toch bij de Amsterdamse stichting terecht die daar natuurlijk meteen een gepeperde rekening voor liet uitgaan. Natuurlijk zou het kunnen dat die Amsterdamse organisatie het werk niet goed deed, maar dan moest je dáár wat aan doen. Dat was ook precies waar Verdiwel mee bezig was, benchmarking, kwaliteitszorg, onderlinge vergelijkbaarheid. En..

= Maar waarom wilden die gemeenten dan openbaar aanbesteden?

+ Dat zo'n gemeente maar bij één welzijnsinstelling terecht kon, was een doorn in het oog van de ambtenaren, ook al hadden ze zelf in de jaren daarvoor aangedrongen dat er één grote organisatie moest komen. Toen die er was, begonnen ze te klagen over gedwongen winkelnering. Nee, met de inhoud wilden ze zich niet bemoeien - daar gaan we niet over, zeiden ze altijd - maar ze wilden wel dynamiek aanbrengen. En markt en dynamiek waren in die dagen synoniemen. Natuurlijk kan een sociaal-cultureel weker uit Breda goed aan de slag in Tilburg, maar dat is een kwestie van personeelsbeleid, niet van een markt.

= De NMA denkt daar anders over....

+ Ja, dank u de koekoek, als het aan het NMA ligt moeten we voor het aangaan van een contract voor de exploitatie van een club- en buurthuis in alle Europese lidstaten adverteren. Ziet u dat voor u: een handjevol Finnen dat in Zeeland een clubhuis organiseert. Hou toch op. Wij hebben toen op die vrijdag 20 september 2002 een heel verstandig besluit genomen. En het heeft gewerkt. Uit een internationaal vergelijkend onderzoek van het SCP bleek onlangs dat het Nederlandse welzijnswerk met kop en schouders boven vergelijkbaar werk in andere landen uitsteekt. Hoe denkt u dat dat komt?

email: josvanderlans@xs4all.nl

Reactie Albert van Wingerden 10 oktober 2002

Geachte heer Van der Lans,

Zonet lees ik uw column in het TSS van 10 oktober jl.. Ik ga er van uit dat het geen toeval is dat u deze persiflage (?) ophangt aan Verdiwel???

Concurrentie en marktwerking zijn voor ons als Alcides al jaren een gegeven en een uitdaging. Om een optimale concurrentiepositie te verwerven (efficiency, kwaliteit, vraagsturing, innovatief vermogen) heb je schaalgroottes nodig. Alcides heeft die de afgelopen jaren bereikt door middel van fusie, gunningen in het kader van aanbestedingsprocedures en overnames. Zo zijn we uitgegroeid tot een aanbieder op het brede terrein van kinderopvang en welzijn met vestigingen in Aalsmeer, Almere, Alphen aan de Rijn, Amersfoort, Amsterdam, Dordrecht, Emmen, Landsmeer, Leiden, Purmerend en Zaandam, en met een personeelsbestand van zo'n 1600 medewerkers.

Met Verdiwel zijn we van mening dat lokale worteling een must is om maatwerk te kunnen leveren. Daarom hebben wij gekozen voor een concernstructuur met lokale werkmaatschappijen met een eigen directie als contract- en samenwerkingspartner.

Wij willen een "gewone" onderneming zijn die gewend is aan concurrentie en resultaat- en klantgericht is. Tegelijk willen we een "maatschappelijke" onderneming zijn die investeert in mensen, een "levensloopbestendige" keten van diensten levert en gericht is op maatschappelijke winst.

Met deze mail wil ik onder uw aandacht brengen dat er ook aanbieders zijn die nooit mee zouden willen doen aan enigerlei vorm van verdeling van de markt.

Met vriendelijke groet,
Albert van Wingerden
voorzitter raad van bestuur Alcides

---

november 2002 – Tijdschrift voor de Scaoile Sector

Jos van der Lans

Aanbesteden (2)

De feestelijke viering van het vijftigjarig bestaan van het ministerie van VWS op maandag 21 oktober zou geheel aan mij voorbij zijn gegaan als ik de dag erna niet een telefoontje had gekregen van de secretaris van Verdiwel, de vereniging van directeuren van lokale welzijnsorganisaties. Zo kwam ik er achter dat staatssecretaris Ross-Van Dorp bij die gelegenheid zo vriendelijk was geweest mijn september-column aan te halen.

In die column deed ik het voorkomen dat Verdiwel had besloten om niet meer mee te doen aan aanbestedingen van welzijnswerk, omdat de directeuren er niet langer voor voelden om een lokaal verankerde werksoort als een product op de markt te verhandelen. En daarover werden ze door een fictieve parlementaire enquêtecommissie stevig aan de tand gevoeld. Maar bij monde van hun voorzitter De Wit pareerden ze de verwijten prachtig: het welzijnswerk is immers geen trukendoos die willekeurig waar kan worden opengezet, maar een vorm van kennistoepassing die het moet hebben van contacten, netwerken en lokale bekendheid die (als het goed is) in instellingen ligt opgeslagen en niet om de paar jaar ingeruild kan worden door een nieuwe ‘ondernemer’ die een betere (wat een eufemisme is voor goedkopere) offerte uitbrengt.

Mij leek het dat de interpretatie van deze column niet voor misverstanden vatbaar was en ook bij Verdiwel hadden ze er hartelijk om moeten lachen, ondanks het feit dat ze het er hartgrondig mee oneens zijn. De directeur van welzijnsorganisatie Alcides meldde mij trots per email dat er weinig te vrezen viel. 'Om een optimale concurrentiepositie te verwerven (efficiency, kwaliteit, vraagsturing, innovatief vermogen) heb je schaalgrootte nodig. Alcides heeft die de afgelopen jaren bereikt door middel van fusie, gunningen in het kader van aanbestedingsprocedures en overnames. Zo zijn we uitgegroeid tot een aanbieder op het brede terrein van kinderopvang en welzijn met vestigingen in Aalsmeer, Almere, Alphen aan de Rijn, Amersfoort, Amsterdam, Dordrecht, Emmen, Landsmeer, Leiden, Purmerend en Zaandam, en met een personeelsbestand van zo'n 1600 medewerkers.'

Het is dus nog erger dan ik dacht. Hier vertakt zich een welzijnsorganisatie zo ongeveer over het hele land, zonder dat er een haan naar kraait. Aan wie legt Alcides eigenlijk nog verantwoording af? Op basis van wiens maatstaven meent de directie te kunnen bepalen dat zij het maatschappelijk kapitaal dat zij beheert ook werkelijk verantwoord inzet?

Dat zijn interessante vragen, waar bijvoorbeeld woningcorporaties zich, nadat zij door een fusiegolf buiten de oevers van hun gemeenten waren getreden, de hersens over pijnigen. Zelfs in die mate dat men op het ministerie van VROM denkt aan een fusiecode, die dit schaalvergrotingsproces enigszins binnen perken moet houden en die corporaties verplicht zich lokaal te blijven verantwoorden.

Maar wat zegt de staatssecretaris van welzijn op 21 oktober? 'Ik kan mij vinden in een column van Jos van der Lans in TSS. Hij schrijft dat [welzijns]instellingen eigenlijk te weinig

prikkels hebben omdat ze de markt "onderling" zo mooi hebben verdeeld. Wat in de thuiszorg wel kan: zorg vanuit een Rotterdamse instelling leveren in bijvoorbeeld Amsterdam, is in het welzijnswerk ondenkbaar. Misschien zou het goed zijn een beetje meer onderlinge competitie tot stand te brengen.'

De vertegenwoordigers van Verdiwel, in de zaal aanwezig, wisten niet wat ze hoorden. En toen zij mij de volgende dag vertelden dat mijn column klaarblijkelijk zo was gelezen dat men nu op het ministerie denkt dat welzijnsorganisaties vrolijk vergaderend de markt verdelen, brak mijn klomp. Deden ze dat maar!

Treffender kan de teloorgang van de huidige W van het ministerie van VWS eigenlijk niet getypeerd worden. Men is simpelweg niet op de hoogte van hoe en wat in welzijnsland. Wat dat betreft is de geschiedschrijving van het ministerie die Jan Willem Duyvendak en Ido de Haan op 21 oktober presenteerden veel te onkritisch. Ze praten hun opdrachtgever te veel naar de mond door het ministerie een centrale rol ('In het hart van de verzorgingsstaat') toe te dichten. Terwijl de ontwikkeling van de laatste twintig jaar nu juist is dat het ministerie zich zelf naar de periferie heeft gemanoeuvreerd.

Het - overigens zeer informatieve - gedenkboek had beter 'Uit het hart van de verzorgingsstaat' kunnen heten. Want dat is wat er met de energieke erfenis van Marga Klompé is gebeurd: het ministerie is van inhoudelijke vormgever een nietszeggende supporter geworden. Precies zoals de staatssecretaris het op die 21ste oktober zei: 'Het particulier initiatief is op velerlei wijze zichtbaar in onze veelkleurige en multi-etnische samenleving. Daar hoeft de overheid geen stappen te doen. Daar mag de overheid wel als supporter opereren (...).'

Het zal muziek zijn in de oren van Alcides, die volgend jaar vestingen opent in Kerkrade, Vlissingen, Delfzijl, Den Helder en op de Antillen. Misschien komt een beursgang zelfs in zicht. Het ministerie zal ze geen strobreed in de weg leggen. Ze zullen het niet eens weten.

email: josvanderlans@xs4all.nl

Column TSS – september 2003

Koning Albert

Een jaar geleden had ik nog nooit van hem gehoord: Albert van Wingerden, voorzitter van de Raad van Bestuur van Alcides, de grootste welzijnsorganisatie van Nederland, met 2000 werknemers en vestigingen in Aalsmeer, Almere, Alphen aan de Rijn, Amersfoort, Amsterdam, Dordrecht, Emmen, Landsmeer, Leiden, Purmerend en Zaandam.

Maar eind 2002 ontving ik een email van hem, waarin hij reageerde op een kritische column op deze plek over 'het aanbesteden van welzijnswerk'. Daarin liet hij mij weten: 'Concurrentie en marktwerking zijn voor ons als Alcides al jaren een uitdaging. Om een optimale concurrentiepositie te verwerven (efficiency, kwaliteit, vraagsturing, innovatief vermogen) heb je schaalgrootte nodig. Alcides heeft die de afgelopen jaren bereikt door middel van fusie, gunningen in het kader van aanbestedingsprocedures en overnames.'

Ik hou daar wel van, zo'n voorzitter van een Raad van Bestuur die persoonlijk in de pen klimt om een dwarse columnist de les te lezen. Dat blijft hangen. Daarom was ik onmiddellijk alert toen eind juni binnen Alcides de pleuris uitbrak op de plek waar de organisatie ooit begon: Amsterdam Zuidoost. Eens kijken hoe 'mijn' Albert daar mee om zou springen.

Want de kritiek loog er niet om. Volgens de vestigingsdirecteur in de Bijlmer had zij bij haar aantreden een enorme financiële en organisatorische chaos had aangetroffen. Het

welzijnswerk (350 banen) bleek voor tweederde te draaien op ID-banen, en toen in de financiering daarvan dit jaar het mes ging, liepen de tekorten snel op. Wanbeleid kortom.

Dat was nieuws waar Van Wingerden niet op zat te wachten, vooral niet omdat hij ook op andere fronten met fikse tegenslagen kampte. Vooral de markt voor kinderopvang feitelijk de kurk waar Alcides op drijft, bleek dit jaar dramatisch in te zakken. Door de economische crisis blijken nogal wat ouders niet langer bereid te zijn om maandelijks 1000 tot 1500 euro neer te leggen voor een kinderopvangplaats. Daardoor loopt het tekort van Alcides dit jaar op tot ergens tussen de 3,5 (volgens de Raad van Bestuur) en 5 miljoen euro (volgens extern bureau Twijnstra Gudde).

Het zijn geen fraaie papieren, maar dat alles valt Van Wingerden nog niet echt te verwijten. Hij kan er per slot van rekening niets aan doen dat er een economische crisis uitbreekt. Wat hem als manager echter wel valt aan te wrijven is dat hij in een klassieke valkuil is getuimeld: namelijk onvoorwaardelijk geloven in het mooie weer dat je zelf hebt voorspeld. Zijn uitbreidingsmantra ('Alcides is een sterk merk met een sterke financiële balanspositie') heeft hem blind gemaakt voor de interne draagkracht van zijn eigen organisatie. Voor tegenspraak toonde hij zich doof, zelfs in die mate dat hij arrogante trekjes begon te vertonen.

Toen de vestigingsdirecteur in Zuidoost publiekelijk het beleid van Alcides aan de kaak stelde, werd zij om die reden op staande voet ontslagen. Toen de tekorten opliepen, bleek de ondernemingsraad over tal van punten niet eens of anders te laat geïnformeerd te worden. Kritiek uit die hoek werd systematisch genegeerd. Er volgde een demonstratie van woedend personeel, dat zelfs met een kort geding dreigde. Uiteindelijk moest Van Wingerden schriftelijk verklaren dat protesterende leidinggevenden niet ontslagen zouden worden. Dat zijn geen wapenfeiten waar je als manager je pensioen mee haalt.

De storm is inmiddels gaan liggen en Koning Albert, de laatste jaren door bestuurders systematisch opgefokt met bestekken en aanbestedingsprocedures, staat in zijn hoofdkantoor in de Bijlmer weer met beide voeten op de grond. Dat neemt niet weg dat vele betrokkenen met de gebakken peren zitten. Alcides mag de laatste jaren aanbestedingen in verschillende gemeenten gewonnen hebben, maar daar zal men niet echt blij zijn dat men nu feitelijk mee betaalt aan het saneren van verlieslijdend Amsterdams welzijnswerk. Dat was nu net niet de bedoeling.

Wat we bij het noodlijdende Alcides de komende jaren gaan zien, is precies waarvoor bij dit type schaalvergroting altijd is gewaarschuwd. Het werk wordt gedictieerd door een permanente druk 'van boven' om de loonkosten zo laag mogelijk te houden (niet voor niets telde Alcides Amsterdam een overvloed aan goedkope ID-banen), en de beschikbaar personeel zo efficiënt mogelijk op meerdere locaties in te zetten (om die reden heeft Alcides al het welzijnspersoneel inmiddels ondergebracht in een businessunit welzijn). Geld (en niet de problemen of de vraag) wordt het leidend principe.

Al die beloftes over 'lokale verankering', 'maatwerk', 'innovatie' en 'vraaggericht werken' moeten we voorlopig dus maar even vergeten. Voor Alcides gaat het de komende jaren om te overleven, al dan niet in afgeslankte vorm. Uibreiden zit er niet meer in, geen gemeente zal nog met Alcides in zee gaan. Nu maar hopen dat bestuurders, politici en managers hiermee hun lesje hebben geleerd. Want dan is de demasqué van de eerste Nederlandse welzijnsgigant toch nog ergens goed voor geweest.

email: josvanderlans@xs4all.nl

Jos van der Lans

De dames achter Alcides

Alcides, de grootste welzijnsorganisatie van Nederland is - nu al weer een paar maanden geleden - definitief failliet verklaard. De megalomane droom van directeur Albert van Wingerden is over en uit. Hij wilde 'toonaangevend zijn in Nederland'. Daarvoor, zo liet hij twee jaar geleden in *Zorg & Welzijn* weten, streefde hij naar 'een sterke concurrentiepositie, waarvoor massa nodig is'.

De ene na de andere aanbesteding sleepte koning Albert daarom binnen, hoe meer hoe beter. De naam Alcides prijkte begin 2003 op de gevels van welzijn- en kinderopvanginstellingen in Aalsmeer, Almere, Alphen aan de Rijn, Amersfoort, Amsterdam, Dordrecht, Emmen, Landsmeer, Leiden, Purmerend en Zaandam.

Van Wingerden was de koning te rijk. Hij stuurde mij anderhalf jaar geleden een mailtje als reactie op een kritische column over de aanbestedingsgekte in welzijnsland. Daarin legde hij omstandig uit dat zijn schaalvergrotingsmodel de toekomst had. 'Alcides is een sterk merk met een sterke financiële balanspositie', zo verzekerde hij.

Nog geen jaar later spatte zijn sprookje uiteen. Van Wingerden zit inmiddels thuis. Door het faillissement kan nu ook de overeengekomen afkoopsom niet op zijn bankrekening worden bijgeschreven. Zelfs op dat punt vist hij achter het net. Hij moet een gedesillusioneerde mens zijn.

Maar toch is daarmee het verhaal niet af. De Alcides-directeur had immers ook te maken met een Raad van Toezicht - het college dat geacht wordt hem te controleren en van onverantwoorde misstappen te behoeden. Deze toezichthouders hebben - misschien nog wel meer dan Van Wingerden - hopeloos gefaald.

Drie van Van Wingerdens toezichthouders stonden nota bene in 2002 bij de top 150 van de machtigste zakenvrouwen van dit land. Op nummer 18: Els Swaab (1945), advocaat en - ondermeer - lid van de Raad van Commissarissen van de Nederlandse Bank. Dan op nr. 126: mevrouw Berrie Groen (1949), burgemeester van Uithoorn, maar daarnaast - ondermeer - lid van de Raad van Commissarissen van Nutsbedrijf Amstelland Holding BV. En op nr. 127: Adrienne Vriskoop- Sterk (1946), in een grijs verleden ooit D66-senator, maar nu - ondermeer - lid van de Raad van Commissarissen van de Landis Groep. De Raad van Toezicht werd tenslotte voorgezeten door Anne Lize van der Stoel (1954), voorzitter van het stadsdeel centrum in Amsterdam, weliswaar niet op de ranglijst van machtige zakenvrouwen, maar wel gepokt en gemazeld in bestuurlijk Nederland.

Zoveel ervaring, dat kan niet misgaan. Deze dames weten wat toezicht is, want wat doen ze anders in al die Raden van Commissarissen en Toezicht? Welnu, na het Alcides-drama is het een stuk makkelijker om ons daar een voorstelling van te maken: ze denken vooral mee en nooit tegen.

Toezichthouden is in Nederland een bijzondere vorm van polderen geworden: het gebeurt in een aangenaam klimaat van verstandhouding, waarbij het informatiemonopolie bij de directie ligt, het overleg is collegiaal en vooral opbouwend, zeker niet corrigerend, er wordt vaak een glas geschonken en een vorkje geprikt, waarna de toezichthouders in hun aktetas naar een nieuw mapje zoeken: volgende vergadering.

Toezichthouden mag in ons land die naam eigenlijk niet hebben, zeker niet in de non-profitsector. Toezichthouders worden geselecteerd op bestuurlijke naambekendheid. Dat we daardoor bij steeds dezelfde 'senioren' met de minste tijd uitkomen, nemen we op de koop toe. Het is verworden tot een zichzelf instandhoudend netwerk van semi-geprofessionaliseerde

bestuurders die via een dubieus systeem van coöptatie elkaar benoemen. Het is - de uitzonderingen daargelaten - een geïnstitutionaliseerde vorm van twee-handen-op-een-buik, waar de betrokkenen vaak een aardig zakcentje aan overhouden.

En dus knikten de dames Swaab, Groen, Vriskoop-Sterk en Van der Stoel vriendelijk welwillend toen Van Wingerden onverantwoord op overnamepad ging. Goed zo, Albert. Heb je daar en daar aan gedacht? Ga zo door. Signalen uit het bedrijf negeerden ze. Daarvoor moet je bij de directie zijn. Nee, de ondernemingsraad is voor ons geen gesprekspartner. Daar gaan we niet over.

Toen de situatie zo dramatisch werd dat een interim-manager orde op zaken moet brengen, accepteerden ze van hem geen kwaad woord over Albert, omdat daarmee ook hun eigen falen zou moeten worden erkend. Groen vertrok in december 2003 uit de Raad van Toezicht, maar de andere drie gooiden een maand voor het uitspreken van het faillissement het bijltje er bij neer. 'Het was niet langer nodig om met zoveel menskracht toe te zien op de bedrijfsvoering', zo verklaarde Van der Stoel zich nader.

Ze kwamen er mee weg.

Alcides lag volkomen in puin. De afzonderlijke delen moeten van de grond af aan weer opgebouwd worden. De menselijke schade is enorm; het professioneel leed niet te overzien.

Maar de toezichthouders staan op, slaan hun mapjes dicht, en melden dat ze over Alcides geen commentaar meer geven.

Volgende vergadering.

Opinie-stuk - Het Parool – vrijdag 19 november 2004

Trefwoorden: raden van toezicht, openbaar bestuur, integriteit

Anne Lize van der Stoel moet opstappen

Een politicus die geroepen wordt tot het bestuurlijke pluche doet er verstandig aan om schoon schip te maken in zijn of haar nevenbezigheden, bijbaantjes of bestuurlijke activiteiten. Natuurlijk hoeft niet alles te wijken, een stadsdeelvoorzitter mag best erelid zijn van de carnavalsvereniging in Boxmeer. Maar alles wat ook maar het vermoeden van belangenverstrengeling zou kunnen veroorzaken of, eenvoudiger, een smet kan werpen op het functioneren als boegbeeld van het openbaar bestuur, verdient een beleefd afscheidsbriefje.

Wie die keuze niet maakt, maakt zich bewust kwetsbaar. Hij/zij kan als er ergens rotzooi, onrust of wanbestuur aan het licht komt zich niet beroepen op het feit dat het allemaal niets met elkaar te maken heeft. Dat heeft het namelijk wel. Want de politicus functioneert maar in één hoedanigheid in al die publieke bezigheden: als politicus. Daarvoor wordt hij/zij ook gevraagd en daardoor is hij/zij niet deelbaar in verschillende verschijningsvormen: bestuurder, toezichthouder, politicus. En daarom moet hij/zij er ook niet aan beginnen.

Maar Anne Lize van der Stoel begon er wel aan. Zij koos er bewust voor om het voorzitterschap van het stadsdeel Centrum te combineren met het voorzitterschap van de Raad van Toezicht van Alcides. En nu zit ze met de gebakken peren. Alles wijst er immers op dat zij in deze laatste functie zeer ernstig is tekortgeschoten. Zij heeft als toezichthouder volledig gefaald in het controleren van de megalomane expansiedrift van bestuursvoorzitter Van Wingerden, die bezig was met het optrekken van een landelijk welzijnsimperium dat geheel op financieel drijfzand bleek te zijn gebouwd.

Dat was allemaal nog overkomelijk geweest als ze de signalen die haar en haar collega-toezichthouders hebben bereikt serieus hadden genomen en vanaf dat moment haar toezichthoudende taak met kracht had opgepakt. Maar petitie van het personeel op het thuisadres, ongeruste telefoontjes, Van der Stoel bleek niet te vermurven. Vanwege haar andere bezigheden ontbrak haar de tijd zich er echt in te verdiepen dus koerste ze blindelings

op het kompas van Albert van Wingerden die maar een fantasie had: heel Nederland veroveren.

Zelfs toen crisismanager Sturkenboom binnengehaald was om orde op zaken te brengen en het bizarre wanbeheer van Van Wingerden langzaam maar zeker aan het licht kwam, hield Van der Stoel Van Wingerden het hand boven het hoofd, en ondernam zij zelfs pogingen om de verbintenis met Sturkenboom te verbreken toen deze aandrong op het op non-actief stellen van Koning Albert. Sterker, Van der Stoel begon ijverig deksels op doofpotten te schuiven en bood Van Wingerden - toen het failliet zo goed als onafwendbaar was - de mogelijkheid met een gouden handdruk te vertrekken.

Het toppunt van politieke oncollegialiteit bereikte zij toe zij zweeg toen haar bekend werd dat Van Wingerden bij het binnenhalen van het welzijnswerk in het stadsdeel Zeeburg bij een presentatiebijeenkomst gewoon had staan liegen om de aanbesteding binnen te halen. Haar collega-bestuurders in Zeeburg worstelen tot op de dag van vandaag met de naweeën van het Alcides-echec. Met dank aan collega Anne Lize van der Stoel.

Binnenkort brengt Ernst & Young een rapport uit waarin de hele gang van zaken met betrekking tot het faillissement van Alcides nog eens nader wordt onderzocht. Als daaruit ook maar de helft wordt bevestigd van wat woensdag in deze krant stond, dan is de conclusie onontkoombaar: de positie van Anne Lize van der Stoel als stadsdeelvoorzitter in het centrum is dan onhoudbaar geworden. Dan kan ze niet aankomen met de vergoelijking dat de kwestie Alcides en haar huidige bestuurlijke functie geen verband met elkaar hebben. Leg dat maar eens in Zeeburg uit. Nu blijkt dat ze zo omstandig gefaald heeft, past haar als politicus maar een conclusie: terugtreden. Daar zou niet over gesoebat moeten worden, niet om gezeurd, daar moeten geen moties voor nodig zijn, geen ingezonden stukken in de krant. Dat zou vanzelf moeten spreken, want dat hoort nu eenmaal bij de – overigens door haar zelf gecreëerde - risico's van het vak.

En hetzelfde zou moeten gelden voor haar collega toezichthouders, die zouden met stip op een zwarte lijst gezet moeten worden. Want ook zij hebben hopeloos gefaald. Drie van hen stonden nota bene in 2002 bij de top 150 van de machtigste zakenvrouwen van dit land. Op nummer 18: Els Swaab, advocaat en - ondermeer - lid van de Raad van Commissarissen van de Nederlandse Bank. Dan op nr. 126: mevrouw Berrie Groen, burgemeester van Uithoorn, maar daarnaast - ondermeer - lid van de Raad van Commissarissen van Nutsbedrijf Amstelland Holding BV. En op nr. 127: Adrienne Vriskoop-Sterk, in een grijs verleden ooit D66-senator, maar nu – ondermeer - lid van de Raad van Commissarissen van de Landis Groep.

Bij elkaar bieden ze een mooi inblik hoe het toezichthouden in Nederland gaat. Het is een bijzondere vorm van polderen geworden: het gebeurt in een aangenaam klimaat, waarbij het informatiemonopolie bij de directie ligt, het overleg is collegiaal en vooral opbouwend, zeker niet corrigerend, er wordt vaak een glas geschonken en een vorkje geprikt, waarna de toezichthouders in hun aktetas naar een nieuw mapje zoeken: volgende vergadering.

Toezichthouden mag in ons land die naam eigenlijk niet hebben, zeker niet in de non-profitsector. Toezichthouders worden geselecteerd op bestuurlijke naambekendheid. Dat we daardoor bij steeds dezelfde 'senioren' met de minste tijd uitkomen, nemen we op de koop toe. Het is verworden tot een zichzelf instandhoudend netwerk van semi-geprofessionaliseerde bestuurders die via een dubieus systeem van coöptatie elkaar benoemen. Het is - de uitzonderingen daargelaten - een geïnstitutionaliseerde vorm van twee-handen-op-een-buik, waar de betrokkenen vaak een aardig zakcentje aan overhouden.

En dus knikten de dames Swaab, Groen, Vriskoop-Sterk en Van der Stoel vriendelijk welwillend toen Van Wingerden onverantwoord op overnamepad ging. Goed zo, Albert. Heb je daar en daar aan gedacht? Ga zo door. Signalen uit het bedrijf negeerden ze. Daarvoor moet

je bij de directie zijn. Nee, de ondernemingsraad is voor ons geen gesprekspartner. Daar gaan we niet over.

Toen daadkracht nodig was, accepteerden ze geen kwaad woord over Albert, omdat daarmee ook hun eigen falen zou moeten worden erkend. Uiteindelijk namen ze de wijk. Groen vertrok in december 2003 uit de Raad van Toezicht, en de andere drie gooiden een maand voor het uitspreken van het faillissement het bijltje er bij neer. 'Het was niet langer nodig om met zoveel menskracht toe te zien op de bedrijfsvoering', zo verklaarde Van der Stoel zich nader.

Het is het understatement van het jaar. Overall in de stad is men nog bezig om de puinhopen te ruimen, er zijn tientallen mensen ontslagen, het welzijnswerk ligt op zijn gat, maar deze bestuurders maken zich onbekommerd op voor de volgende vergadering.

Jos van der Lans is publicist. Voor GroenLinks is hij lid van de Eerste Kamer. Zie: www.josvdlans.nl

---

Reactie AnneLize van der Stoel

Aan de leden van de deelraad Amsterdam-Centrum.

Amsterdam, 22 november 2004.

Geachte leden van de deelraad.

Het faillissement van Alcides blijft de aandacht trekken en dat is op zich heel begrijpelijk. Helaas gaan ook de recente berichten in het Parool uit van een 'vermeende waarheid'. Immers, de bron van de berichten is niet bekend, noch de stukken waarop het Parool zich baseert. In het contact dat ik hierover met de Parooljournalist had op dinsdag 16 november j.l., wilde deze daarover geen uitsluitsel geven. In het bewuste artikel werd mijn reactie (verwijzing naar de zwijgplicht), overigens niet vermeld.

Het GroenLinks-Eerste Kamerlid Van der Lans vertolkt zijn mening op een wijze, die mij, op z'n zachtst gezegd, verwondert. Hij reproduceert immers niet gestaafde beweringen. De heer Van der Lans heeft het –ook journalistieke- principe van hoor en wederhoor niet toegepast. Sterker nog, ik heb het Eerste Kamerlid nog nooit gesproken, laat staan over Alcides. Noch heeft hij enige moeite gedaan met mij contact op te nemen.

Voor zover er al een relatie te leggen zou zijn met mijn werk en functioneren als stadsdeelvoorzitter, kenschets ik de gang van zaken als verruwing van –politieke- omgangsvormen. Immers, ook een Eerste Kamerlid legt de verklaring of de gelofte af de Grondwet en de wetten van het land te zullen respecteren. Onze wetgeving gaat ervan uit dat niemand schuldig is totdat zijn of haar schuld in rechte is vastgesteld. In dit geval zijn zelfs de feiten nog niet vastgesteld en de resultaten ervan nog niet bekend. Het lopende onderzoek is immers nog niet afgerond en publiek gemaakt.

Door een aantal personen, waaronder mijzelf, van allerlei zaken te betichten, te veroordelen en dus te schaden wordt een verruwing toegepast, waarbij volksvertegenwoordigers en openbaar bestuurders vogelvrij worden verklaard. Iemand doet een (niet bewezen) bewering

over een derde en daarmee is het oordeel geveld. In een rechtsstaat past deze gang van zaken niet.

Stand van zaken

Nog voordat de curatoren een besluit hadden genomen om een onderzoek in te stellen, had ik hen laten weten dat ik mijn volledige medewerking hieraan zou verlenen. Ernst and Young voert het onderzoek thans uit. Medewerking verlenen aan het onderzoek legt ook een zwijgplicht op tot het moment van publicatie. Ook ik heb me aan die zwijgplicht te houden, ofschoon me dit steeds zwaarder valt gezien de flagrante onwaarheden die worden opgeschreven. Bij Ernst and Young heb ik aangedrongen op een spoedige publicatie van de bevindingen. Indien uw raad daar prijs op stelt, dan zal ik u een exemplaar van het onderzoek te zijner tijd doen toekomen.

Hoogachtend,

*Anne Lize E.C. van der Stoel,
stadsdeelvoorzitter.*

Persverklaring 21-06-'05: n.a.v. rapportage van Ernst & Young over Alcides

Reactie van het dagelijks bestuur van Zeeburg naar aanleiding van de rapportage van Ernst & Young Security & Integrity Services naar de mogelijke oorzaken van het faillissement van de Stichting Alcides.

Inleiding

Op 13 april 2004 is de Stichting Alcides (hierna: Alcides) in staat van faillissement verklaard. Alcides verleende diensten op het gebied van welzijnswerk en kinderopvang. De Amsterdamse stadsdelen ZuiderAmstel, Zeeburg en Zuidoost waren afnemers van deze diensten en zijn schuldeisers in het faillissement van Alcides. Tezamen met de curatoren van Alcides hebben zij Ernst & Young Security & Integrity Services B.V. (hierna: E&Y) opdracht gegeven een oriënterend onderzoek naar de oorzaken van het faillissement van Alcides te doen. De opdracht is op 14 juni 2004 verleend. Op maandag 20 juni 2005 is het onderzoeksrapport aan de opdrachtgevers aangeboden. De lange duur van het onderzoek is het gevolg van de door E&Y gevolgde werkwijze in dit onderzoek, waarbij hoor en wederhoor van de betrokkenen uitgangspunt waren. Hoewel het Dagelijks Bestuur (hierna: DB) van het stadsdeel Zeeburg ten eerste betreurt dat het onderzoek zo lang op zich heeft laten wachten, is het tevreden dat het onderzoek nu is afgerond. Het geeft de mogelijkheid een definitief oordeel te vellen.

Doel en aard onderzoek

Doel van het onderzoek was: "Het verkrijgen van inzicht in de gebeurtenissen die vooraf zijn gegaan aan het faillissement van Alcides teneinde de mogelijke oorzaken van het faillissement te kunnen achterhalen. In het bijzonder wordt hierbij aandacht besteed aan de kwaliteit van de administratie, de ontwikkeling van de liquiditeitspositie en het daarop afgestemde beleid."

Het feitenonderzoek is oriënterend van aard. De bevindingen over de kwaliteit van de administratie en de ontwikkeling van de liquiditeitspositie zijn echter zo volledig mogelijk in kaart gebracht en overstijgen daarmee het oriënterende karakter.

Grondslag

Het rapport is gebaseerd op de administratie van Alcides, alsmede op allerhande niet financiële stukken, zoals notulen, rapportages, memo's van Alcides. Bovendien hebben de onderzoekers gesprekken gevoerd met de heren Van Wingerden, De Jong en Sturkenboom (bestuurders van Alcides), de dames Van der Stoel en Swaab (leden van de Raad van Toezicht van Alcides), de heer Luirink (manager werkmaatschappij Zuidoost van Alcides) en heer Hussain (manager planning & control ad-interim van Alcides). Deze betrokkenen hebben in het kader van het wederhoor het conceptrapport van commentaar mogen voorzien. Het conceptrapport is bovendien voor commentaar voorgelegd aan de accountant van Alcides, Deloitte & Touche (met name de heer Kiers), en aan de niet-gehoorde leden van de Raad van Toezicht.

Bestuur en Raad van Toezicht

Sinds de oprichting (31 december 2000) en tot het faillissement van Alcides bestond de Raad van Bestuur uit de volgende personen:

de heer Van Wingerden (tot 17 oktober 2003, formeel tot 1 februari 2004);
de heer De Jong (tot eind maart 2003, formeel tot 1 mei 2003);
de heer Sturkenboom (vanaf 28 augustus 2003);
de heer Vos (vanaf 1 oktober 2003).

De Raad van Toezicht van Alcides bestond sinds de oprichting tot aan het faillissement uit de volgende personen:

mevrouw Van der Stoel (voorzitter);
de heren Meulenberg, Geipel en Wanders (tot en met 2002);
de dames Groen, Vriskoop-Sterk en Swaab en de heer Vos (vanaf 1 januari 2001);
de heer Raghoebarsing (vanaf 1 juni 2001).

Kerncijfers Alcides

In het bestuursverslag van de (niet-vastgestelde) jaarrekening 2002 staat vermeld dat het personeelsbestand van Alcides in dat jaar gemiddeld 1.173 fte en de omzet over dat jaar circa €32,3 miljoen bedroeg. Op 13 december 2002 heeft de accountant een accountantsverklaring met goedkeurende strekking inzake de jaarrekening 2001 afgegeven. Over de jaren 2002 en 2003 zijn vóór het faillissement geen jaarrekeningen opgemaakt en zijn derhalve geen accountantsverklaringen afgegeven.

Hieronder reageert het DB van Zeeburg op de inhoud van de rapportage:

Kwaliteit van de administratie

De administratie van Alcides was zeer gebrekkig en voldeed niet aan de eisen die daaraan gewoonlijk gesteld mogen worden. Balansen konden en werden niet of nauwelijks opgesteld (door de Raad van Bestuur), noch werd daarom gevraagd (door de Raad van Toezicht). Inzicht in de balans is vereist voor een deugdelijke bedrijfsvoering en het verantwoord nemen van (beleids)beslissingen.

Resultaatoverzichten waren er wel, maar boden door de gebrekkige wijze van administreren geen goed inzicht. Door de wijze van boekhouden wijzigden het resultaat op één en dezelfde datum in de loop van de tijd. Voornaamste oorzaak daarvoor is dat achteraf correctieboekingen plaatsvonden.

De bestuurders en toezichthouders kunnen daarom geen inzicht in de werkelijke financiële positie van Alcides hebben gehad.

Overname Stichting Welzijn Zeeburg

Het DB van Zeeburg voelt zich "bedonderd" door de handelwijze bij de overname van de Stichting Welzijn Zeeburg door Alcides. Door een onjuiste voorstelling van zaken zijn het stadsdeel, de curator en KPMG (die op basis van een quick scan gevraagd was een oordeel te geven over de overname) op het verkeerde been gezet.

Het rapport bevat citaten uit gesprekken en een feitenrelaas waaruit het DB van Zeeburg afleidt dat Alcides (in het bijzonder het voormalige lid van de Raad van Bestuur, de heer Van Wingerden) verwijtbaar heeft gehandeld. Op 8 mei 2003 heeft de heer Van Wingerden in een memo aan de Raad van Toezicht een veel slechter financieel beeld geschetst dan op 9 mei 2003 in een brief aan de curator dienend ter ondersteuning van de overname van de failliete Stichting Welzijn Zeeburg. In het betreffende memo is het volgende aangegeven:

"(*) Inmiddels zijn we in zoverre in zwaar weer terecht gekomen, dat 2002 een verlies gaat opleveren van ruim €1 miljoen (*) Een keer een behoorlijk verlies behoeft op zich geen ramp te zijn, maar het komt heel slecht uit als je zulke cijfers moet laten zien aan potentiële opdrachtgevers (Zeeburg, Amersfoort Vathorst). Die zouden subiet afhaken. (*)"

In de concept resultatenrekening 2002 en begroting 2003 die op 9 mei 2003 zijn meegezonden, komt voor 2002 een positief naar resultaat naar voren van €305 duizend. De begroting 2003 heeft een positief resultaat van €880 duizend en een netto resultaat van €177 duizend.

Het stadsdeel Zeeburg is op basis van deze onjuiste, door Alcides aan de curator en KPMG verstrekte informatie een subsidierelatie met Alcides aangegaan en zit nu met een grote vordering op Alcides. Het stadsdeel onderzoekt nog of de handelwijze van Alcides uit boekhoudkundig oogpunt wel juist is geweest.

Het DB van Zeeburg overweegt juridische stappen en heeft hierover advies gevraagd aan de gemeenteadvocaat. Het DB van Zeeburg zal in samenspraak met de curatoren, en met advies van de gemeenteadvocaat, vervolgstappen bepalen. Eventuele andere documenten dan deze rapportage van E&Y kunnen daarbij worden betrokken.

Liquiditeitspositie

Overzichten van de liquiditeitspositie die een reëel en actueel inzicht in de liquiditeitspositie van Alcides boden, zijn niet gemaakt. Die overzichten zijn van belang, omdat Alcides bij het aangaan van verplichtingen (het ontstaan van schulden) moet kunnen nagaan dat en wanneer zij die verplichtingen zal kunnen nakomen. Door het ontbreken van goede liquiditeitsoverzichten ontbrak een actueel inzicht in de liquiditeitspositie. Weliswaar kan op grond van de jaarrekening over 2001 de liquiditeitspositie per eind 2001 worden vastgesteld, maar de jaarrekening over 2001 was pas eind 2002 beschikbaar.

De liquiditeitspositie is sinds de start van Alcides afgenomen en vanaf eind 2002 structureel negatief geworden, oplopend tot een liquiditeitstekort van ruim €10 miljoen op het tijdstip van het faillissement. Het financiële beleid en expansiebeleid werden niet bijgesteld.

Vanaf augustus 2003 is wel sprake geweest van enige verbetering van de situatie, maar dat was te laat om het tij nog te kunnen keren.

Raad van Toezicht

De informatievoorziening van de Raad van Bestuur aan de Raad van Toezicht, evenals de besluitvorming van de Raad van Toezicht lieten veel te wensen over. In de rapportage van E&Y staat bijvoorbeeld over de overname door Alcides van de welzijnsactiviteiten in Zeeburg :

Mevrouw Swaab geeft aan dat het besluit om de activiteiten van de Stichting Welzijn Zeeburg over te nemen niet in een vergadering is genomen. Zij geeft aan dat de heer Van Wingerden via e-mail de leden van de Raad van Toezicht informeerde over de op hande zijnde overname van Zeeburg. De strekking van deze e-mail was, dat als iemand van de Raad van Toezicht bezwaar had tegen de overname, hij of zij voor een bepaalde datum moest reageren. Mevrouw Swaab heeft op de e-mail gereageerd en per e-mail aan alle leden van de Raad van Toezicht en aan de heer Van Wingerden haar zorgen geuit over de vraag of Alcides niet beter eerst intern orde op zaken kon stellen en of er wel voldoende middelen voor zo'n overname waren. De heer Van Wingerden heeft via e-mail aan allen de zorgen van mevrouw Swaab weggenomen. Mevrouw Van der Stoel heeft over deze e-mail ook telefonisch contact gehad met de heer Van Wingerden.

Het feitenrelaas in het rapport toont wat het DB van Zeeburg betreft aan dat de Raad van Toezicht onvoldoende toezicht heeft gehouden en onvoldoende alert en adequaat heeft gehandeld.

Zoals blijkt uit notulen rapporteert de Raad van Bestuur op 12 maart 2003 aan de Raad van Toezicht taakstellende bezuinigingen en substantieel verlies. (*) Het wordt steeds waarschijnlijker dat de administratie in 2002 opnieuw uiterst onvolkomen is geweest, dat we de boel dus absoluut nog lang niet op orde hebben, en dat 2002 waarschijnlijk zal worden afgesloten met een substantieel verlies. (*)

Belangrijke signalen dat het financieel niet goed ging waren door de Raad van Toezicht in ieder geval af te leiden uit het memo van 8 mei 2003.

Nadat de overname van de Stichting Welzijn Zeeburg op 3 juni 2003 een feit was, nam Alcides op 18 juni 2003 initiatieven om voor eind 2003 te komen tot een ingrijpende sanering van Alcides.

Op 28 juni 2003 is hierover overleg geweest tussen de heer Van Wingerden, mevrouw Van Dijk en de Raad van Toezicht (nader overleg met de Ondernemingsraad op 1 juli).

Op 21 augustus 2003 heeft de accountant zijn bevindingen en aanbevelingen over de jaarrekening 2002 gerapporteerd en stuurt hij een brief aan de Raad van Bestuur en Raad van Toezicht inzake verslechtering van het resultaat en het gevaar voor continuïteit (vooroverleg op 6 augustus).

Op 28 augustus 2003 wordt de heer Sturkenboom aangesteld als Turn Around Manager.

Op 28 oktober 2003 stelt de Raad van Toezicht schriftelijk vragen aan de accountant over de jaarrekening(controles) 2001 en 2002.

Er is in deze periode kostbare tijd verloren gegaan en achteraf moet worden vastgesteld dat niet adequaat is gehandeld, terwijl dat wel had mogen worden verwacht van de Raad van Toezicht. Op basis van het feitenrelaas is het DB van Zeeburg van mening dat het onverantwoord was van de Raad van Toezicht om (passief) in te stemmen met de overname van de activiteiten van de Stichting Welzijn Zeeburg.

Conclusie

Het DB van Zeeburg trekt na lezing van het rapport de volgende conclusies:

1. Het rapport bevat citaten uit gesprekken en een feitenrelaas waaruit het DB van Zeeburg afleidt dat Alcides (in het bijzonder het voormalige lid van de Raad van Bestuur, de heer Van Wingerden) verwijtbaar heeft gehandeld. Het DB van Zeeburg voelt zich "bedonderd" door de handelwijze bij de overname van de Stichting Welzijn Zeeburg door Alcides. Door een onjuiste voorstelling van zaken zijn het stadsdeel, de curator en KPMG op het verkeerde been gezet. Het DB van Zeeburg overweegt juridische stappen in samenspraak met de curatoren, en met advies van de gemeenteadvocaat.
2. De administratie van Alcides was zeer gebrekkig en voldeed niet aan de daaraan normaliter te stellen eisen;
3. De administratie bood onvoldoende inzicht om op verantwoorde wijze (beleids)beslissingen te nemen;
4. Men heeft een onverantwoord, structureel groot liquiditeitstekort laten ontstaan en dat lijkt de voornaamste oorzaak van het faillissement geweest.
5. Het feitenrelaas toont wat het DB van Zeeburg betreft tevens aan dat de Raad van Toezicht onvoldoende toezicht heeft gehouden en onvoldoende alert en adequaat heeft gehandeld, terwijl dat wel had mogen worden verwacht van de Raad van Toezicht. Op basis van het feitenrelaas is het DB van Zeeburg van mening dat het onverantwoord was van de Raad van Toezicht om (passief) in te stemmen met de overname van de activiteiten van de Stichting Welzijn Zeeburg.

OPEN BRIEF AAN ANNELIZE VAN DER STOEL

‘U bent uw collega’s een verklaring schuldig’

Geachte mevrouw Van der Stoel,

Omdat u bij een vorig stuk van mijn hand over de Alcides-kwestie (Het Parool, 19 november 2004) zich publiekelijk afvroeg waarom een GroenLinks-senator zich zo nodig met uw betrokkenheid moest bemoeien, is het misschien goed dat ik mij nader verklaar. Daarvoor moet ik terug naar 10 oktober 2002, toen ik een email ontving van Albert van Wingerden, voorzitter van de Raad van Bestuur van Alcides, waarin hij reageerde op een column die ik in het *Tijdschrift voor de Sociale Sector* had geschreven over de krankzinnigheid van het landelijk aanbesteden van welzijnswerk. Van Wingerden meende dat ik er totaal achterhaalde opvattingen op nahield en wees op het grote succes van Alcides met vestigingen in Aalsmeer, Almere, Alphen aan de Rijn, Amersfoort, Amsterdam, Dordrecht, Emmen, Landsmeer, Leiden, Purmerend en Zaandam

Wij mailden een tijdje heen en weer zonder een stap dichterbij elkaar te komen, waarbij ik hem tenslotte uitnodigde om er dan maar eens een publiek debat over te organiseren. Sindsdien heb ik niks meer van hem vernomen. Maar mijn belangstelling voor de welzijnsgigant was gewekt. Ik schreef er regelmatig kritische stukjes over, die Van Wingerden kennelijk niet aan de leden van de Raad van Toezicht heeft doorgespeeld. Zo heeft u het stukje gemist, waarin ik mijn verbijstering uitsprak over de rol van Raad van Toezicht. Ik was werkelijk stomverbaasd toen ik vernam dat u daar voorzitter van was. Dat zou in mijn partij ondenkbaar zijn: een politieke functie in een stadsdeelbestuur laat zich niet combineren met een positie van toezichthouder van een plaatselijke welzijnsorganisatie op overnamepad. Dat zou de VVD ook niet moeten accepteren.

Hoezeer ik gelijk had, bleek in november 2004 toen duidelijk werd dat u als voorzitter van de Raad van Toezicht op de hoogte was van het feit dat Van Wingerden in zijn poging om het welzijnswerk in het stadsdeel Zeeburg over te nemen zijn financiële gegevens moedwillig had opgeleukt. Daarover schreef ik toen een kwaad stuk in deze krant. U reageerde daarop in een brief aan de leden van de deelraad Amsterdam-Centrum, waarin u liet weten niks te kunnen zeggen door een zwijgplicht vanwege een lopend onderzoek van het accountantsbureau Ernst & Young. Daarom zou u aandringen ‘op een spoedige publicatie van de bevindingen’.

Dat bleek een leugen. Uw advocaat heeft een half jaar met de onderzoekers gesteggeld over de inhoud van het rapport. Wie leest wat er vervolgens is overgebleven, wordt daar buitengewoon nieuwsgierig naar. Ik heb namelijk zelden zo’n kaal rapport gelezen. Er wordt (of mag?) geen conclusie getrokken, essentiële feiten ontbreken, de rol van de Raad van Toezicht wordt toegedekt. Het commentaar dat een onthutste Paul Sturkenboom, die als turn-around-manager de teloorgang van dichtbij heeft mogen meemaken, als bijlage aan het rapport laat toevoegen is vernietigend.

Een kleine greep: ‘In het rapport wordt niet vermeld dat in de tweede helft van 2002 bewust een lid van de Raad van Toezicht is teruggetreden omdat hij de wijze waarop er toezicht werd gehouden (...) ondeugdelijk vond.’ En: ‘In het rapport wordt niet vermeld dat de Raad van Toezicht weet had van de slechte administratieve organisatie, inadequate en te late jaarverslaggeving over 2001 en 2002 en daar tot juni 2003 genoeg mee heeft genomen.’ ‘Geen melding wordt gemaakt van essentiële verslagen van de Raad van Toezicht en de Financial Audit committee (...) in de periode augustus 2003 en december 2003.’ Het zal aan

mij liggen, maar ik had na lezing van het rapport wel zo'n vermoeden waar Uw advocaat zich het afgelopen half jaar zo druk om heeft gemaakt.

Het is daarom lachwekkend dat dit volledig gestripte rapport als vertrouwelijk is bestempeld. De leden van uw stadsdeel kunnen het daarom niet krijgen, in tegenstelling tot wat u hen eerder heeft beloofd. Ze hebben daar recht op (ik stel hen graag een kopie ter beschikking), want ondanks alle tekortkomingen bevestigt het rapport precies wat we al wisten, namelijk dat de financiële administratie van Alcides nooit op orde is gekomen, waardoor het ene na het andere financiële lijk uit de kast tuimelde, dat het toezicht amateuristisch was en dat gezien de vermogenspositie van Alcides de bedrijfsovernames in Emmen en Zeeburg, waarvoor bij elkaar meer dan een miljoen euro is betaald, volkomen onverantwoord waren. Sterker: het vermoeden rijst dat zonder deze overnames het faillissement voorkomen had kunnen worden.

Maar Van Wingerdens Alcides moest en zou groot worden. Dus was een leugentje om bestwil gerechtvaardigd. Het E&Y-rapport maakt melding (p.32) van een memo dat Van Wingerden op 8 mei 2003, als de onderhandelingen met Zeeburg in volle gang zijn, aan zijn Raad van Toezicht stuurt: 'Een keer een behoorlijk verlies hoeft geen ramp te zijn, maar het komt heel slecht uit als je zulke cijfers moet laten zien aan potentiële opdrachtgevers (Zeeburg, Amersfoort Vathorst). Die zouden subiet afhaken. Gelukkig zijn we (na overleg met de accountant) in de gelegenheid over 2002 een positief resultaat te laten zien.' Een dag later gaan er cijfers over 2002 naar Zeeburg die wijzen op een winst van €880.000,-. Dat was puur bedrog.

Mevrouw Van der Stoel, dat memo kwam op uw bureau terecht! Inclusief de aarzeling van één van de andere toezichthouders, die zich afvroeg of het niet beter was eerst orde op financiële zaken te stellen. U vond van niet. U vond het geen probleem om Van Wingerden naar uw collega's één stadsdeel verder te sturen met een tas vol leugens. Met alle gevolgen vandien. De vorige keer dat de kwestie in de publiciteit kwam, kon u nog wegduiken achter het lopend onderzoek en uw – naar later bleek: zelf opgelegde - zwijgplicht. Dat kan niet meer: de feiten zijn onverbiddelijk. U vond uw dubbelvoorzitterschap geen probleem, zei u. Nu blijkt dat u als toezichthouder uw politieke collega's een oor hebt aangenaaid, kunt u niet langer zwijgen. U bent ze een verklaring schuldig.

José van der Lans is cultuurpsycholoog en publicist. Voor GroenLinks is hij lid van de Eerste Kamer. Zijn Alcides-dossier kunt u vinden via: www.josvdlans.nl/weblog.asp